

MAQSADGA ERISHISHDA MOTIV VA MOTIVATSIYANING AHAMIYATI

O.I.Yadgarova

SamDCHTI dotsenti v.b, p.f.f.d (Phd)

S.X.Narzillayeva

SamDChTI, Ingliz tili I fakulteti talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada shaxsnins o'z oldiga qo'ygan maqsadiga erishishda motiv va motivatsiyaning o'rni, maqsadga intilish yo'llari va irodaning ahamiyati haqida fikr bildirilgan. Shuningdek, maqolada o'z hayot yo'lida katta muvaffaqiyatlarga erishgan insonlar tomonidan aytilgan motivatsion aforizmlar ham bayon etilgan.

Kalit so'zlar: maqsad, motiv, motivatsiya, o'zgarish, qo'rquv, aql-zakovat, mantiq, tasavvur.

Аннотация. В данной статье высказывается мнение о роли мотива и мотивации, способах стремления к цели, значении воли в достижении цели, которую человек поставил перед собой. В статье также собраны мотивационные афоризмы, сказанные людьми, добившимися в своей жизни больших успехов.

Ключевые слова: цель, мотив, мотивация, изменение, страх, интеллект, логика, воображение.

Abstract. In this article expresses an opinion about the role of motive and motivation, ways of striving for a goal, the importance of will in achieving the goal that a person has set for himself. The article also contains motivational aphorisms said by people who have achieved great success in their lives.

Key words: goal, motive, motivation, change, fear, intelligence, logic, imagination.

*Mantiq sizni A nuqtadan B nuqtaga olib borishi mumkin,
tasavvur esa xohlagan joyingizga olib borib qo'yadi.*

Al'bert Eynshteyn

Bugungi rivojlanib borayotgan zamonda yoshlar, umuman insonlarni qiynab keladigan narsa – maqsadni to'g'ri qo'ya olmaslik va maqsadga erishishda yetarlicha motivatsiyaning bo'lmasligidir. Insonni o'z oldiga qo'ygan maqsadi yo'lida A nuqtadan B nuqtaga harakat qilishida, maqsad yo'lidagi motivining bo'lishi juda ahamiyatli. Juda ko'pchilik hollarda oldimizga qo'ygan maqsad sari harakat qilamizu qaysidir joyiga borib harakatdan to'xtab qolamiz. Nima uchun bunaqa bo'layotgani haqida o'ylaganimizda hamisha ham javob kelavermaydi. Maqsad yo'lidagi harakatlardagi to'xtalishlarning eng birinchi sababi insonning maqsadi yo'lidagi motivini yo'qotib qo'yishidir. Ya'ni maqsadining natijasi u

uchun qanchalik ahamiyatligi va natija beradigan yoqimli hissiyotning tuya olmasiligidir. Mana shunday hollarda insonga berilgan motivatsiyalarning o'zni beqiyosdir. Shu o'rinda motiv va motivatsiya haqida ozgina ma'lumot berib o'tish joiz.

Motiv (psixologiya fanida) -inson faoliyatida muayyan maqsadni bajarishga sabab bo'luvchi omil. Motivatsiya – shaxsni harakatga va faoliyatga undovchi, ehtiyojning yuksak shakli sifatida paydo bo'luvchi ichki turtki hisoblanadi. Asosan motivatsiya ehtiyoj orqali vujudga keladi va rivojlanadi. Agar ehtiyoj barqarorlashsa motivatsiya samarali shakllanadi. Ba'zan “Motivatsiya” tushunchasini “emotsiya”, “maqsad” atamaları bilan almashtirish hollari uchraydi. Aslini olganda, motivatsiya undash, umid uyg'otish, maqsadga chorlash demakdir. [1]

Insonlar juda ko'p hollarda o'z motivatsiyasini atrofidagi yaqin kishilaridan, asosan oila a'zolaridan, otasi yoki onasidan oladi. Ota-onalarimiz tomonidan bizga berilgan ishonch eng katta motivatsiya hisonlanadi. Shu o'rinda muallif sifatida o'z hayotiyda menga yaqinlar tomonidan berilgan ishonch va qo'llab quvvatlanish juda ahamiyatli ekanligini ta'kidlagan holda, bir hayotiy misol keltirishnoilozim topdim. “Ayni institutga hujjat topshirish paytlarida menda “O'qishga kira olmasamchi”, - degan qo'rquv sababli, hatto o'zim tanlagan va yoqtirgan institutga emas, balki boshqa kirish imkoniyati kengroq bo'lgan boshqa institutga topshirishni o'yladim, va bu fikrimni onamga aytdim. Lekin menga onam “Qizim sen o'zing yoqtirgan va qachonlardir kirishni maqsad qilib qo'ygan institutga hujjat topshir, meni ishonchim komil, sen albatta sinov imtihonlaridan yuqori ball to'playsan, bunga seni biliming yetadi”, - deb meni qo'llab quvvatladi. Onamni menga bergan ishonchlari menga o'zimga bo'lgan ishonchni uyg'otdi va men o'zimga o'zim “Men, albatta talaba bo'laman, tanlagan soham bo'yicha men istagan institutga grant asosida o'qishga qabul qilinaman”, - degan maqsadni o'z oldimga qo'ydim va bunga qattiqishondim. 2023-2024 o'quv yilida men Alhamdulillah niyatimga yetdim, grant asosida o'zinning orzuyimdagi insitutga talabalik safiga qabul qilindim va hozirda shu institutda tahsil olyapman. Motivatsiyani insonni oldiga qo'ygan maqsadi yo'lida ahamiyati kattaligini men o'z tajribamda ko'rganman.

Quyida insonni oldiga qo'ygan maqsadi sari harakatini amalga oshirishda ijobiy ta'sir etuvchi mashhur shaxslarning maqsadga erishish borasidagi tavsiyalarni va ruhlantiruvchi iboralarni e'tiboringizga taqdim etishni lozim topdik. Ushbu fikrlar maqsadingizga eltuvchi kalit vazifasini bajarishi uchun ularni sinchiklab o'qib, hayotingiz davomida maqsad sari harakatingizda amal qilishni tavsiya etamiz.

1. “To'xtama! Hozir og'riqli, ammo qolgan hayotingda chempionlar kabi yashaysan!” (Muhammad Ali) [2]. Tahlil qiladigan bo'lsak, inson biror bir narsaga erishish uchun kezi kelganda nimalardandir (Shirin uyqu, do'satlar bilan suhbat.....) voz kechishi kerak, ko'pincha talabalar o'rtasida biror loyiha yoki boshqa biror narsa ustida ishlayotgan bo'lsak, balkim IELTS ga tayyorgarlikdir,

ulardan o'zimiz xohlagan natijani olish uchun tinmay izlanish kerak, ba'zan kechalari shirin uyqumizdan voz kechib, do'stlar bilan bo'ladigan yig'inlarga bormasdan va yana nimalarnidir chekkaga surib izlanishimizga to'g'ri keladi, bu albatta qiyin, lekin u kelajagimizni kafolatlaydi. Biz bugun qanchalar qiyin bo'lmasin maqsadimiz sari harakatimizni to'xtatmasak, ertamiz shuncha chiroyli bo'ladi .

2. "Buyuk ish qilishning birdan bir yo'li – qilayotgan ishingni sevishdir . Agar bunday ishni hali topmagan bo'lsang, izlashda davom et!" – (Steve Jobs) [4.2]

3. Steve Jobs tomonidan aytilgan fikrlarni tahlil qiladigan bo'lsak, inson nimanidir qilishni o'z oldiga maqsad qilib qo'yadigan bo'lsak, avvalo u uni sevishi kerak. O'z ishini sevish insonga katta kuch beradi. Hech qachon inson bironing fikri bilan o'zi yoqtirmagan ishni qilishga harakat qilmasligi kerak, chunki bunday ish chin dildan qilinmaydi, harakat ham shunchaki bo'ladi, u shu narsani zo'r bilgani bilan uni yoqtirmasa oxir-oqibatda o'zi xohlagan natijaga erisha olmaydi, chunki boshqalarning majburlashi orqali qilingan ish baribir o'zi xohlagandek bo'lmaydi . Shuning uchun, "Shuni qilishim kerak, boshqa imkonim yo'q ", - demasdan izlanishi o'zi yoqtirgan ishi bilan shug'ullanishi kerak.

4. "O'zgarishlar doimo qo'rqinchlidir. Ammo sizning hayotingizni siz uchun hech kim o'zgartirmaydi . Siz qanday yo'l tutish kerak ekanligini tushinasiz, ammo qo'rquvga qaramay , olg'a harakat qilasiz. Mana shu muvaffaqiyatning asosiy qoidasidir". [4.2] (Paulo Koel'o)

5. "Agar biror bir sohada muvaffaqiyatga eishishni va ushbu sohaning haqiqiy ustasiga aylansihni xohlasang, kamida 10,000 soat davomida ushbu soha bilan shug'ullanishing va mashq qilishing kerak ". (Kanadalik jurnalist va yozuvchi Malkolm Gladvellning "Outliers: The story of success " kitobidan) [6.4]

Yurtdoshlarimiz orasida eng ko'p motivatsiya oladigan insonimiz bu – Muhammadali Eshonqulov. Ular beradigan motivatsiyalar insonni yanada harakatga undaydi, u kishining maqsad haqidagi quyidagi fikrlari juda qimmatlidir.

"Shunday maqsad qo'yingki, u insoniyatga bog'liq bo'lsin, chunki insoniyatga bog'liq bo'lgan maqsad tez so'nmaydi, agar maqsad insonni faqat o'zigagina tegishli bo'lsa uni so'nishi osonroq bo'ladi"- [7.5]

Ushbu fikrlardan anglashimiz mumkinki, inson oldigashunday maqsad qo'yish kerakki, bu maqsadning natijasi hamma uchun foydali bo'lishi kerak, agar inson faqat o'zigagina foyda keltiradigan va faqat o'ziga bog'liq maqsad asosida harakat qilsa u tezda so'nadi, natijada maqsadning B nuqtasiga etishish qiyinlashadi yoki yetib bormaydi.

Inson aql-zakovati, zehni uning kundalik turmushi, kasb-faoliyatida motivatsiya o'ziga xos o'ringa ega. Psixologiyaning zamonaviy fan sifatida shakllanishi bilan inson zehni va aql-zakovatini o'rganish, uning faoliyati, samaradorligiga ta'sirini aniqlash, bir qator ilmiy qonuniyatlarni ochilishiga sabab bo'ladi . Motivatsiya shaxs faoliyati samaradorligining muhim omillaridan biridir . Shaxsning o'zi tomonidan amalga oshirilayotgan tadbirlarning samaradorligi va

muvaffaqiyatini, shuningdek, shaxsiy va hissiy ruhiy uyg'unligini belgilaydigan shaxsiy motivatsiya xususiyatlariga katta e'tibor berilishi kerak. Shuningdek, maqsadga erishishning osonlashishiga yordam beruvchi omil bu – motivatsiyadir. Inson hayotida ko'p hollarda guvoh bo'ladigan holatlardan biri, aytaylik kimdir qandaydir yutuqqa erishishni o'ziga maqsad qilib qo'ydi, ikkinchi bir shaxs tomonidan bildirilgan, ya'ni “[Sen buni qila olmaysan”, “ Bunga erishish qiyin” kabi ruhiyatini sindiradigan fikrlar uni umidsizlantiradi, ammo irodasi kuchli inson hech qachon taslim bo'lmaydi, o'ziga o'zi motivatsiya beradi, shuningdek ba'zida teskarisi ham bo'lishi mumkin, siz umidsiz holatda turganingizda kimdir sizga motivatsiya beradi, “Sen uddalaysan”, - deya sizni harakatga chorlab umid uyg'otadi, demak motivatsiya va iroda tushunchalari bir biriga bevosita bog'liq. Irodali insonlar o'z o'ziga motivatsiya bera olish kuchiga ega, irodasiz kishilar esa har doim kimdandir ko'mak yoki turtki, ya'ni motivatsiya kutadi. Bir tomondan, maqsad aniq bo'lsa va unga erishishni chin dildan istasa inson har qanday holatda maqsadga erishadi. Shuni ham aytib o'tish kerakki, insonning maqsadiga tomon faoliyati muayyan motivatsion asoslari bilan muvofiqlashtirilmasa, kerakli natijaga erisha olmaydi. Insonning maqsadiga tomon faoliyatining samaradorligi motivatsiyaning kuchiga, uning tuzilishiga va yetakchi faoliyati yoki ta'lim motivlariga bog'liq. Shu o'rinda maqsadga erishishni osonlashtirish haqida ba'zi tavsiyalarni berib o'tamiz :

❖ Siz oldingizga biror bir maqsad qo'yishingizdan avval ularni yaqin kelajakdagi yoki uzoq kelajakdagi kabi turlarga ajratishingiz mumkin. Masalan, yaqin kelajakdagi maqsadingiz chet tillari institutiga kirish bo'lsa, undan keyingi maqsadingiz o'qituvchilik sohasidagi yaxshi mutaxassis bo'lish yoki ilmiy ish yoqlash bo'lishi mumkin, kelgusida esa eng yaxshi o'qituvchi bo'lish, jahonning rivojlangan davlatlarida malaka oshirib kelish kabilar bo'lishi mumkin.

❖ Bu yerda e'tibor berilishi kerak bo'lgan jihat – maqsadlaringiz bir-biriga bog'liq bo'lishi. Ya'ni uzoqroqdagi maqsad amalga oshishi uchun yaqindagi maqsadni amalga oshishi muhim. Yana bir muhim jihat – maqsadlarni belgilashda o'zingizning shaxsiy xususiyatlaringizni inobatga olishingiz lozim. Yanada ochiqroq qilib aytadigan bo'lsak, imkoniyatingizdan kelib chiqqan holda maqsadlaringizni belgilang.

Agarda maqsadingizni amalga oshira olmay qolganingizda o'zingizga biror bir jazo belgilang, shunda siz o'sha maqsadga erishishga yanada qattiqroq harakat qilasiz. Shuni ham unutmangki, maqsadingiz o'zingiz o'ylagandek amalga ohsa o'zingizni rag'batlantirishga harakat qiling.[3]

Insonning ijobiy faoliyat motivatsiyasini shakllantirish natijasi shaxsda o'z-o'zini rivojlantirish va o'z-o'zini takomillashtirish istagi, ya'ni rivojlanish bo'lishi kerak. Shunday qilib, shaxsning asosiy vazifasi - maqsadni to'g'ri qo'yish va motivatsiyadan mustahkam ko'prik yasashdir .

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, hayotimizdagi deyarli barcha narsalar bizning maqsadlarimiz atrofida shakllanadi. Maqsadlar esa bizni kelajakka yetaklaydi. Lekin ayrim hollarda maqsadga erishishda omadsizlikka uchraymiz, buning asosiy

sababi ortiqcha narsalarga chalg'ishimizdir. Bizni eng ko'p chalg'itadigan narsa bu – ijtimoiy tarmoq yoki turli xil video o'yinlardir. Buning oldini olish uchun biz qat'iy reja tuzib, uni buzmaslikka harakat qilishimiz kerak. Ko'p hollarda bunday rejalarni nazoratchilarsiz amalga oshirish qiyin bo'ladi, lekin agar biz chin dildan istasak bu butunlay imkonsiz ish emas. Chunki maqsadga erishish asosan o'z-o'zini yengib o'tishdan iborat. Bundan tashqari erta turish ham sizni maqsadingizga yaqinlashtiradi, buning sababi shundaki, inson qancha erta tursa ishi shunchalik barakali bo'ladi. Albatta erta uyg'onish oson ish emas, u odatda sabr, tayyorgarlik hamda ruhiy hotirjamlik orqali qo'lga kiritiladi asosiysi esa xohish bo'lsa bas.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. <http://ruhshunos.uz>
2. <https://baxtiyor.uz>
3. <https://www.uplift.uz>
4. Malkolm Gladvell "Outliers; The story of success"
5. <https://aliacademy.uz>
6. O.I.Yadgarova, & Abduvalieva Gavkhar. (2023). THE INFLUENCE OF PARENTAL NEGLIGENCE ON THE EMOTIONAL STATE OF THE CHILD. Web of Medicine: Journal of Medicine, Practice and Nursing, 1(8), 60–63.
7. O.I.Yadgarova, & S.X.Salimova. (2023). INSONNING RUHIY HOLATINI O'RGANISHDA PROYEKTIV METODLARNING AHAMIYATI. Journal of Integrated Education and Research, 2(10), 76–79.
8. Yadgarova , O. (2023). DIAGNOSTIC POSSIBILITIES OF PROJECTIVE METHODS IN THE STUDY OF PERSONALITY. Scientific Journal of the Fergana State University, (2), 182
9. O.I.Yadgarova, & D. A. Hotamova. (2023). SPECIFIC ASPECTS OF INTELLECTUAL DEVELOPMENT IN STUDENTS OF DIFFERENT AGES. Web of Discoveries: Journal of Analysis and Inventions, 1(9), 32–35.
10. O.I.Yadgarova, & R.B.Sharipova. (2023). THE IMPORTANCE OF MEMORY POWER WHEN TEACHING ENGLISH TO STUDENTS. Journal of Integrated Education and Research, 2(11), 52–55.
11. O.I.Yadgarova, & Rashidova I.K. (2023). FACTORS NEGATIVELY AFFECTING A CHILD'S PSYCHOLOGY. Journal of Integrated Education and Research, 2(11), 49–51.